

SOCIÁLNÍ PŘÍNOS MNIŠSTVÍ – FENOMÉN A PARADIGMA

Michal DVOŘÁČEK

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

SOCIÁLNÍ PŘÍNOS MNIŠSTVÍ – SAMOTA A PUSTINA JAKO VÝCHO- DISKO

Svatý prorok Izaiáš předpovídá zvláštní přírodní, ne-li přímo duchovní, fenomén, který viděl svým vnitřním zrakem během svých vidění, když pravil: „Veseliti se z toho budou poušť a pustina, plesati, pravím, bude poušť, a rozkvete jako lilie“¹⁵⁷ a dále: „Vyprýští se potokové na pustinách...“¹⁵⁸ Je zřejmé, že svatý Izaiáš zde hovoří v kontextu Božího vyvoleného národa a daného mu příslibu, podle kterého se měl usadit v „Zemi zaslíbené“. Novozákonní Církev Kristova byla svědkem podobné události, kdy se pustina (egyptská místa jako Nitria, Sketis, Kellia) skutečně zaradovala a začala vydávat rozmanité duchovní plody, a to tehdy, když se v ní usídlili první poustevníci, asketové, jedním slovem mniši, z nichž mnozí si zasloužili pochvalu „ctihodní“¹⁵⁹.

„Ctihodnost“¹⁶⁰ lze vyjádřit ještě jiným, snad přiléhavějším pojmem, a sice: dosažením podobnosti s Bohem. Podobný je ten, kdo se přiblíží ke svému vzoru, jehož chování napodobuje. Pro křesťany je vzorem Kristus, pravý a jediný Bohočlověk, a svatý apoštol Pavel neskryvá své přesvědčení, když hovoří o křesťanech jako o lidech, kteří byli „připodobnění obrazu Syna (Božího)..., který byl prvorozený mezi mnohými bratřími“¹⁶¹. Tropar ctihodnému muži (tedy mnichovi, kterého Bůh oslavil a Církev prohlásila za světce) zní násle-

¹⁵⁷ Iz 35, 1.

¹⁵⁸ Iz 35, 6.

¹⁵⁹ V pravoslaví se přídomek ctihodný (řec. Οσιος, csl. Преподобный) užívá pro světce-mnichy.

¹⁶⁰ Za ctihodné jsou v pravoslaví v širším slova smyslu považováni všichni velcí a zbožní lidé, Krista milující ženy a muži, kteří žili v klášteře či na opuštěném místě, a které můžeme dále rozlišit na „mlčenlivce“, „sloupovníky“ (stojící na sloupu), „zátvorníky“ (uzavření před svým okolím), „poustevníky“ (tzv. eremity, z řec. ἐρημος: poušť) či „anachorety“ (z řec. αναχωρειν: ustoupit, vzdálit se).

¹⁶¹ Řím 8, 29.

dovně: „V tobě, otče, bylo zřetelně spaseno, což bylo podle obrazu stvořeno...“ Uzdravení a obnovení naší podobnosti s Bohem je vítězstvím, které zasluhuje nebeskou odměnu, která se ale současně získává přijetím kříže („neboť přijav kříž na sebe...“), následováním Pána („následoval jsi Krista“) a zachováváním přikázání („i skutky svými učil jsi přemáhati tělo pomíjející a pečovati o duši nesmrtelnou“).¹⁶² Za ctihodné bylo už odedávna zbožným zvykem považovat všechny ty, kteří pro to, aby potlačili své hříšné náklonnosti a kvůli duchovnímu zušlechtění ve svém nitru Božího obrazu a podoby, zasvětili celý svůj život nejprísnějšímu naplňování Kristových přikázání, a kteří kvůli tomuto svému cíli postupně odcházeli do ústraní a samoty, v níž uskutečňovali askezi a pokání. Neboť, jak pravil ctihodný starec Josif Hesychasta ze Svaté Hory Athos (1898-1959): „Ctihodní otcové zachovali tradici, zachovali pravoslavnou víru, kterou nám předali pravdivou, vepsanou do svých životů, do svých skutků a ctnostného života. Rovněž nám ukázali způsob, jakým se pravoslavná víra zachovává...“ A když se kolemjdoucí starce zeptali, jaký je že onen způsob, starec odpověděl: „Askeze a pokání v Kristu.“¹⁶³

Svatý Basil dosvědčuje prospěšnost pustiny, místa klidného, vhodného k rozjímání, modlitbě a soustředění, ve svém díle Kapitoly (Κατά πλάτος ὁδῶν): „*Pomoci napravit hříchy naší duše nám k našemu užitku může vedle horlivé modlitby také dlouholeté pokání a namáhavá askeze, která bude dostatečná k vyléčení rozumu*“¹⁶⁴.¹⁶⁵ V dalším Basilově díle (Dopisy Řehoři Theologovi) je výše uvedená myšlenka ještě více rozvedena: „*Samota (pustina) pro nás může mít zcela mimořádný užitek, neboť utišuje naše vášně a usnadňuje našemu rozumu, aby je zcela vykořenil z duše. Jako se např. zvířata dají snadno zkrotit, když jim nejprve lichotíme, stejně tak špatné žádosti, hněv, strach a zármutek, tyto jedovaté náplně naší duše, když se zklidní prostřednictvím hesychie (ztišení, mlčení a modlitby) a nerozdráždí se opět nějakým vzruchem, mohou být silou našeho rozumu snadněji přemoženy...*“¹⁶⁶

¹⁶² Viz *Služba ctihodnému* (online). s. 12 – 13. [2010-06-23]. Dostupné na internetu: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/trop-kond-obec.pdf>>.

¹⁶³ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΩΣΙΦ ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ. 2005. *Πνευματικά εμπειρία*. Θεσσαλονίκη : Έκδ. Ορθόδοξος κυψέλη, 2005. s. 152 – 153.

¹⁶⁴ Τον λογικόν.

¹⁶⁵ ASCETICON MAGNUM. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΛΑΤΟΣ ΟΡΩΝ (online). [2010-07-20]. Dostupné na internetu: <http://khazarzar.skeptik.net/pgm/PG_Migne/Basilius%20Caesariensis_PG%2029-32/Asceticon%20magnum.pdf>.

¹⁶⁶ BASIL THE GREAT. *Epistle 2. Letter to St. Gregory the Theologian* (online). [2010-05-07]. Dostupné na internetu:

Z těchto slov může být snad o něco patrnější, proč v oslavném troparu ke ctihodnému muži nebo ženě voláme: „...proto, ctihodný (otče), duch tvůj raduje se s anděly“. Je nad veškerou pochybnost, že o této společné radosti všech svatých, zbožštěných mužů a žen, vyjádřené prostřednictvím pravoslavné hymnologie a ikonografie, svědčí i mystický tanec těchto svatých s anděly, jak jej nalézáme zobrazený na stěnách pravoslavných chrámů, které jsou psány perem eschatologie. Neboť všichni jsme sjednoceni a vykoupeni mocí vtěleného Všedržitele Krista, jak dodává archim. Georgios (Kapsanis).¹⁶⁷

SOCIÁLNÍ PŘÍNOS MNIŠSTVÍ - PROSTOR PRO PARADIGMA¹⁶⁸

Pravoslavné mnišství začalo hrát významnou roli zejména po skončení pronásledování Církve ze strany pohanských vládců, ačkoli probouzet se uvnitř Církve začalo již mnohem dříve.¹⁶⁹ Svědectví skrze krev (mučednictví) se proměnilo na svědectví skrze svědomí (askezi), a neúprosný zápas proti vášním a hříchu ve vědomí Církve proto ještě zesílil. Mniši žijí tak, aby naplnili Pánova přikázání v souladu s Evangeliem, a díky své touze po Bohu usilují o dokonalé poznání svého duchovního stavu, aby se mohli postavit proti zlu, proti všemu, jak vysvětluje archimandrita Georgios, „*co není v souladu s Boží vůlí... V tomto bodě se mnišská komunita stává vzorem i věřícím žijícím ve světě, neboť svým povoláním i životem naplňuje do důsledku evangelní výzvu k duchovní dokonalosti lidské osobnosti.*“¹⁷⁰ Mnišství tak představuje plod asketického ideálu Církve. Tento ideál našel svůj výraz v hesychasmu, jenž se stal hlavním bohoslužebným a modlitebním zaměřením mnišské komunity. Pravoslavné mnišství je snad právě proto považováno za „silnou zbraň“ a „těžkou artilerii“¹⁷¹ (proti úkladům nepřítele); a také proto se mnišstvím zabývaly

<<http://www.monachos.net/content/patristics/patristictexts/117-basil-the-great-epistle-2-letter-to-st-gregory-the-theologian>>.

¹⁶⁷ Viz ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ. 1999. Η Εκκλησία ως Θεανθρωπίνη Κοινωνία. In Θέματα εκκλησιολογίας και ποιμαντικής. Αγιον Ορος, 1999. s. 27.

¹⁶⁸ Paradigma (z řeckého παράδειγμα - parádeigma = vzor, příklad, model) budiž v kontextu této práce chápáno jako určitý vzorec myšlení a souhrn praktických aktivit, které jsou předmětem následování a napodobování. Nejde v žádném případě o nějaký vědecký paradigmata či jinou souvislost mluvnickou.

¹⁶⁹ Srovnej СИДОРОВ, И. А. 1998. Древнехристианский аскетизм и зарождение монашества. Москва : Православный палмник, 1998. s. 483 – 484.

¹⁷⁰ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ. 1999. Η άσκησις εις την Ορθοδοξίαν. In Θέματα εκκλησιολογίας και ποιμαντικής. Αγιον Ορος, 1999. s. 75.

¹⁷¹ Ισχυρό όπλο και βαρύ πυροβολικό.

mnohé všeobecné sněmy, které se o něm vyjádřily jako o „božském díle“ a „plodu Ducha Svatého“.¹⁷² Jak ve své knize *Askeze v pravoslaví* píše archimandrita Georgios: „*Modlitby malé a velké schimy (mnišského postřížení) nás ujišťují o tom, že „povolání k mnišství“ není ničím jiným než pokračováním a nepřetržitou dokonalou oddaností asketickému životu, který započal každý křesťan žít okamžikem svatého křtu.*“¹⁷³ Závěrem uveďme jeden ze známých výroků ctihodného Jana Klimakose, spisovatele „*Lestvice*“, kterým dosvědčuje víru celé Církve, když říká, že „světlem mnichů jsou andělé“, a „světlem lidí jsou mniši“¹⁷⁴¹⁷⁵.

Pokusme se nyní zodpovědět otázku, v čem mohou být mniši příkladem pro ostatní křesťany a co je hlavní náplní jejich života?

Jednou se někdo zeptal jednoho ctihodného starce: „Co má dělat mnich?“ A on odpověděl: „Dělat všechno dobré a nedělat nic zlého.“ Starci rovněž říkali, že modlitba je mnichovým zrcadlem, rozlišování je jeho neustálou prací a pokora jeho korunou...“¹⁷⁶ Jindy starci zase pravili: „Běda člověku, jehož jméno je větší než jeho dílo.“ Také jsme mohli slyšet, že „cesta Boží je ke všemu se nutit“ či „kdo dělá násilí kvůli Bohu sám na sobě, ten se podobá vyznavačům“.¹⁷⁷ Pokud doplníme ještě následující výrok: „Stane-li se člověk kvůli Pánu bláznem¹⁷⁸, Pán ho odmění,“ pak možná začneme pochybovat nad tím, do jaké míry platí tato poučení i pro nás a do jaké míry se vztahují pouze na mnichy? Je zřejmé, že mezi mnichem a člověkem – křesťanem žijícím ve světě, panuje na jedné straně nepřeklenutelná hradba, na straně druhé, a to je jistým paradoxem, mnicha se světem, s jeho spolubratrem v Kristu žijícím v manželství, spojí nesmírně silné pouto, které je výrazem jednoty všech údů

¹⁷² Viz ΚΟΥΓΓΙΟΥΜΤΖΟΓΛΟΥ, Σ. Γ. 2010. Ευλογία Θεού το πνευματικό και κοινωνικό έργο της Ι. Επισκοπής Κατάνγκας στο Κόνγκο. In ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ. Περιοδικό Ορθόδοξον Εξωτερικής Ιεραποστολής. Θεσσαλονίκη. 2010, Έτος ΚΑ, αρ. Τευχ. 81, σ. 66.

¹⁷³ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ. 1999. Η άσκησης εις την Ορθοδοξίαν. In Θέματα εκκλησιολογίας και ποιμαντικής. Αγιον Ορος, 1999. σ. 74 – 75.

¹⁷⁴ Μοναχική πολιτεία.

¹⁷⁵ Viz ΜΕΛΕΤΙΟΣ (Ο Κατάνγκας). 2010. Η ίδρυση δύο μοναστηριών Ι. Επισκοπής Κατάνγκας. In ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ. Περιοδικό Ορθόδοξον Εξωτερικής Ιεραποστολής. Θεσσαλονίκη. 2010, Έτος ΚΑ, αρ. Τευχ. 81, σ. 65.

¹⁷⁶ Viz APOFTHEGMATA III. 2008. Výroky a příběhy pouštních otců. Praha : Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2008. s. 69.

¹⁷⁷ Viz APOFTHEGMATA III. 2008. Výroky a příběhy pouštních otců. Praha : Benediktinské arciepatství sv. Vojtěcha a sv. Markéty, 2008. s. 71.

¹⁷⁸ Srovnej Život svatých a jurodivých Simeona a Jana Syrských (online). [2010-06-17]. Dostupné na internetu: <<http://days.pravoslavie.ru/Life/life4282.htm>>.

Církve spojených s jedinou Hlavou – s Kristem.¹⁷⁹ A také proto můžeme konstatovat, že vše, co se týká Pánových přikázání a jejich naplňování, týká se ve stejné míře jak mnicha, tak věřícího ve světě, pouze míra askeze a způsob, resp. pravidla života, jsou odlišné.

Svatý Jan Klimakos nás poučil o tom, že „mnich je světlem lidí“, „kdo však mnicha chválí, ten jej vydává do rukou nepřítele“. Hlavní mnišskou aktivitou má být zejména spalování vášní, „jako když oheň spaluje dříví“.¹⁸⁰ Spalování vášní je však také prvořadým úkolem věřícího křesťana ve světě. Jak lze vidět, mnich (díky tomu, že odložil světské starosti, které v souladu s výroky ctihodných otců „odebírají člověku veškerou hojnost a nechávají ho vyschnout“) zasvěcuje celý svůj život a celou svou energii Božímu dílu, pokání, osvětlení, naplňování Pánových přikázání o lásce, kterou nemá nikdo větší než ten, který je ochoten položit život za své přátele.¹⁸¹ V tomto smyslu je právě společný život mnichů v monastýru vzorem k dokonalému uplatňování principu lásky k bližnímu, která ve vzájemné oběti nachází své naplnění. A to je oním cenným „paradigmatem“, který čerpáme ze života mnišské komunity a který může inspirovat k ještě opravdovějšímu duchovnímu životu i ty z nás, kteří žijeme obtěžkáni tíhou starostí o pozemské statky, děti a povinnosti rodinné.

DŮVODY, KTERÉ VEDLY MNIŠSTVÍ K ODCHODU DO PUSTINY

První vůdci sílícího mnišského hnutí, ctihodní Antonios Veliký, Pachomios a další, pochopili, že pokud by zůstali ve světě, nemohli by dobře naplňovat svatá přikázání, a proto raději zvolili zcela svérázný způsob života, jenž byl založen na přísném životním rytmu, modlitbě, odpočinku a studiu Božího slova.

Věhlasný znalec duchovního života, ctihodný abba Dorotheos, nás v této souvislosti poučuje, že mnišské hnutí se vždy usazovalo opodál od lidských příbytků, v samotě pouště či v lesích, kde se mniši soustředili na půst, bdění, modlitbu, a každý nedostatek považovali za prostor k ještě usilovnějšímu zápasu. Jedním slovem, tito mniši a mnišky v sobě ukřižovali touhu po světě.

¹⁷⁹ Porovnej Ef 1, 22: „A všechno a poddal pod nohy jeho, a jej dal hlavu nade všechno církvi...“

¹⁸⁰ Viz *APOFTHEGMATA (III.)*. 2008. *Výroky a příběhy pouštních otců*. 1. vyd. Praha : Benediktínské arcipostřství svatého Vojtěcha a svaté Markéty, 2008. s. 72.

¹⁸¹ Jn 15, 13: „Většího milování nad to žádný nemá, než aby duši svou položil za přátele své.“

„A nejenže zachovali přikázání, ale přinesli navíc Bohu i dary... (Kristova) Přikázání jsou určena všem křesťanům,“ jak upozorňuje abba Dorotheos, *„a každý křesťan má povinnost je zachovávat; dalo by se tedy říci, že jsou jakousi „daní králi“. Bylo by asi zbytečné uvažovat o tom, kdo by se mohl vyhnout trestu, kdyby nechtěl naplnit tuto povinnost? Ve světě však žijí i velcí a významní lidé, kteří dávají nejen daň, ale přináší (Kristu) též dary; tito lidé jsou učiněni hodnými velké úcty a velkých odměn a poct.“*¹⁸² Stejně tak i (ctihodní) otcové¹⁸³, nejenže zachovali přikázání, ale přinesli Bohu (spolu s daní) i dary. Tyto dary jsou následující: panenství a láska k chudobě...*“* Ctihodní otcové (muži i ženy) přinášeli Kristu své dary a navíc byli ochotni připustit, aby se pro ně stal svět ukřižovaným... Poslyšme Pavlova slova: *„...abych se chlubil, jedině v kříži Pána Ježíše Krista, skrze něhož jest mi svět ukřižován, a já světu...“*¹⁸⁴ Tito ctihodní lidé se i ve své askezi snažili, aby byli i oni (vůči) světu ukřižováni.

Jaký je v tom vlastně rozdíl? Tuto sugestivní otázku si pokládá i abba Dorotheos. Jak bývá svět člověku ukřižován, a jak naopak člověk světu? Abba Dorotheos tuto věc vysvětluje následovně: *„Když se člověk zříká světa a stává se mnichem, opouští rodinu, jmění, zisk, obdarování od druhých a přijímání od nich nazpět..., právě tehdy se mu stává svět ukřižovaným, neboť on se jej zřekl.“*¹⁸⁵ A jak se stává, že je ukřižován člověk světu (pro svět)? Když se osvobodí od vnějších věcí, zápasí i proti sebemenším sladkým odměnám, nebo proti samotné touze věcí, i proti tužbám, a usiluje o umrtvení vášní. *„Teprve pak bývá ukřižován světu, a stává se důstojným, aby spolu s apoštolem (Pavlem) pronesl tato slova: ‘Jest mi svět ukřižován, a já světu.’“*¹⁸⁶¹⁸⁷ Abba Dorotheos připomíná, že nestačí pouze odejít ze světa, opustit vše velké a mocné a přijít do monastýru, a přitom se nechávat nadále ovládat vášní (třebas i k prostým věcem): *„Je třeba se zcela zřeknout i hříšné touhy k jakýmkoli věcem.“*¹⁸⁸

¹⁸² Viz АВВА ДОРОФЕЙ. 2000. Душеполезные поучения и послания преподобного отца нашего Аввы Дорофея. Москва : Отчий дом, 2000. s. 43 – 44.

¹⁸³ Abba Dorotheos hovoří obecně o mniších.

¹⁸⁴ Gal 6, 14.

¹⁸⁵ АВВА ДОРОФЕЙ. 2000. Душеполезные поучения и послания преподобного отца нашего Аввы Дорофея. Москва : Отчий дом, 2000. s. 45.

¹⁸⁶ Gal 6, 14.

¹⁸⁷ АВВА ДОРОФЕЙ. 2000. Душеполезные поучения и послания преподобного отца нашего Аввы Дорофея. Москва : Отчий дом, 2000. s. 45.

¹⁸⁸ АВВА ДОРОФЕЙ. 2000. Душеполезные поучения и послания преподобного отца нашего Аввы Дорофея. Москва : Отчий дом, 2000. s. 46.

Bázeň před Bohem, z níž se rodí počínající víra, je prvním stupněm při vstupu na cestu pokání, odkud také mnich svůj zápas začíná. Tento počátek je spjat s jeho odchodem ze světa, s opuštěním toho, co je mu blízké. O tomto tématu hovořil blahé paměti zesnulý starec Josif Vatopedský ze Svaté Hory Athos (+2009)¹⁸⁹, který dosáhl vysokého stupně askeze a poznání Božích tajemství. Jeho mysl byla neustále zaměstnávána jen božskými rozhovory, při nichž se často zmiňoval o následujících důvodech, proč je třeba kvůli mnišství odejít „ze světa“ do kláštera. *„Příčinou toho, proč je nutné podniknout toto vzdálení se ze světa, je přesvědčení, že z mnoha příčin je člověk ve světě sváděn k porušování Božích přikázání. Jestliže se můžeme shodnout na tom, že po (Adamově) pádu je lidská přirozenost slabá a stala se nemocnou, tak i toto její onemocnění jako každá nemoc vyžaduje abstinenci (vzdálení se) od toho všeho, co ji onu nemoc přivozuje. A v souladu s evangelní výzvou, podle níž máme „svléct starého člověka“, tedy „vášně a touhy“, je třeba přijmout podmínku vzdálení se od světa, v němž příčiny těchto tužeb a vášní přetrvávají.“*¹⁹⁰ Cožpak Hospodin nepožadoval to stejné, když se obracel k Abramovi, kterému zaslíbil budoucí rozmnožení jeho potomků, a nepřikázal mu: „Vyjdi ze země své a z příbuznosti své, i z domu otce svého do země, kterou ti ukážu?“¹⁹¹ Blažený starec Josif připomíná, že podobným starozákonním pobídnutím, které Hospodin směřoval ke svému izraelskému lidu, a které lze plně vztáhnout i na prostředí novozákonné reality, jsou jeho slova vyřčená z úst svatého proroka Izaiáše: *„A proto vyjděte z jejich prostředků, a oddělte se, praví Pán; a nečistého se nedotýkejte, a já vás přijmu... A budu vám za otce, a vy mne budete za syny a za dcery, praví Pán Všemohoucí.“*¹⁹² „Mnich, který se takto vzdálí z prostředí, v němž převládají příčiny hříchu, se přestává podílet na vzniku nových hříchů a současně přemýšlí, jak zahladit stopy těch starých.“¹⁹³

Závěrem můžeme konstatovat, že navzdory poměrně radikálnímu vzdálení se mnicha ze světa, jeho odchodu ze společnosti lidí do společnosti mnichů, stávalo se nezřídka, že čím více se nějaký ctihodný muž usiloval skrýt

¹⁸⁹ Učedník ctihodného Josifa Hesychasta ze Sv. Hory Athos.

¹⁹⁰ Starec Josif Vatopedský. *Jaký je význam mnišství* (AUDIO záznam, online). [2010-05-25]. Dostupné na internetu:

<<http://www.vatopaidi.wordpress.com/2009/07/01>>.

¹⁹¹ 1Mjž 12, 1.

¹⁹² 2Kor 6, 17 – 18.

¹⁹³ Starec Josif Vatopedský. *Jaký je význam mnišství* (AUDIO záznam, online). [2010-05-25]. Dostupné na internetu:

<<http://www.vatopaidi.wordpress.com/2009/07/01>>.

před světem, aby byl v úplné jednotě s Bohem, které by již nic nestálo v cestě, tím více se svět přibližoval k němu, tím více lidé ze světa přicházeli do pustiny a monastýrů, aby získali poučení, útěchu a pastýřské vedení. Jedním zářným příkladem za všechny budiž velký světec a „svícen Pravoslaví“, „opora Církve“ a „okrasa mnišstva“ – svatý Řehoř Palama.¹⁹⁴ Svatý Řehoř Palama, navzdory skutečnosti, že byl mnichem a prožil dlouhé roky v ústraní (světa) – pod ochranou Přesvaté Bohorodice na Svaté Hoře Athos, se vyznačoval především svou pastýřskou péčí a aktivitou. Archimandrita Georgios ze Svaté Hory zdůrazňuje, že na základě poznání Palamova díla a jeho odkazu můžeme dnes zcela jednoznačně prohlásit, že „celé dílo svatého otce Řehoře mělo především velký význam pastýřský.“¹⁹⁵ Pastýřský charakter mělo i jeho poslání mnišské, na první pohled určitý paradox, který, budeme-li nahlížet prizmatem téměř dvoutisíciletého působení mnišského hnutí uvnitř Církve, můžeme - ve shodě s pravoslavnou tradicí - lépe pochopit fenomén hesychasmu, nesoucího mnohé duchovní plody a ovlivňujícího život věřících ve světě dodnes. Je tomu tak proto, že realita Církve, ať již uvnitř monastýru, anebo v ruchu velkoměsta, vyrůstá ze stejného základu a je sjednocena v jediné tajemné a posvěcující milosti Ducha Svatého, která má moc sjednocovat to, co je navzájem „podobné“ (anebo to, co k podobnosti směřuje). Nechť jsou tato slova výzvou pro ty, kteří, jsou-li svatí, ať se ještě více posvěť,¹⁹⁶ ale i pro všechny ostatní, kteří, jestliže svatosti ještě nedosáhli, ať o ni nadále horlivě usilují¹⁹⁷.

Zoznam bibliografických odkazů

APOFTHEGMATA (III.). 2008. *Výroky a příběhy pouštních otců.* 1. vyd. Praha : Benediktínské arciepitství svatého Vojtěcha a svaté Markéty, 2008. 153 s. ISBN 978-80-86882-10-9.

¹⁹⁴ Viz *Tropar sv. Řehoři Soluňskému*. Z triodu postního a květného (online). s. 3. [2010-08-01]. Dostupné na internetu: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/triod-nedele-tropary-kondaky-broz.pdf>>.

¹⁹⁵ ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ. *Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς – διδάσκαλος της θεώσεως*. Αγιον Ορος, 2006. s. 71.

¹⁹⁶ Zjav 22, 11: „Kdo škodí, škod' ještě...; a kdo jest spravedlivý, ospravedlni se ještě; a (kdo je) svatý, posvěť se ještě...”

¹⁹⁷ 1Pt 1, 16: „Svatí bud'te, neboť Já jsem svatý!”

- ASCETICON MAGNUM. ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΠΛΑΤΟΣ ΟΡΩΝ (online). [2010-07-20]. Dostupné na internetu: <http://khazarzar.skeptik.net/pgm/PG_Migne/Basilius%20Caesariensis_PG%2029-32/Asceticon%20magnum.pdf>.
- BASIL THE GREAT. *Epistle 2. Letter to St. Gregory the Theologian* (online). [2010-05-07]. Dostupné na internetu: <<http://www.monachos.net/content/patristics/patristictexts/117-basil-the-great-epistle-2-letter-to-st-gregory-the-theologian>>.
- BIBLE SVATÁ ANEB VŠECKA SVATÁ PÍSMATA STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA. Podle posledního vydání Kralického z r. 1613. Praha: Česká biblická společnost, 1991. 270 s.
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ. Η άσκησης εις τήν Ορθοδοξίαν. In *Θέματα εκκλησιολογίας και ποιμαντικής*. Γ' έκδοσις. Άγιον Όρος : Ι. Μονή Οσίου Γρηγορίου, 1999. 177 s.
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ. Η Εκκλησία ως Θεανθρώπινη Κοινωνία. In *Θέματα εκκλησιολογίας και ποιμαντικής*. Γ' έκδοσις. Άγιον Όρος : Ι. Μονή Οσίου Γρηγορίου, 1999. 177 s.
- ΓΕΩΡΓΙΟΥ, αρχιμ. Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς – Διδάσκαλος της θεώσεως. Άγιον Όρος : Ι. Μονή Οσίου Γρηγορίου, 2006. 113 s.
- АВБА ДОРОФЕЙ. 2000. *Душеполезные поучения и послания преподобного отца нашего Аввы Дорофея*. Москва : Отчий дом, 2000. 318 s. ISBN 5-86809-092-6.
- ΚΟΥΤΙΟΥΜΤΖΟΓΛΟΥ, Σ. Γ. 2010. Ευλογία Θεού το πνευματικό και κοινωνικό έργο της Ι. Επισκοπής Κατάνγκας στο Κόνγκο. In *ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ. Περιοδικό Ορθόδοξον Εξωτερικής Ιεραποστολής*. Θεσσαλονίκη. 2010, Έτος ΚΑ, αρ. Τευχ. 81, s. 66 – 69.
- ΜΕΛΕΤΙΟΣ (Ο Κατάνγκας). 2010. Η ίδρυση δύο μοναστηριών Ι. Επισκοπής Κατάνγκας. In *ΑΓΙΟΣ ΚΟΣΜΑΣ Ο ΑΙΤΩΛΟΣ. Περιοδικό Ορθόδοξον Εξωτερικής Ιεραποστολής*. Θεσσαλονίκη. 2010, Έτος ΚΑ, αρ. Τευχ. 81, s. 62 – 65.
- NEDĚLKA, T. 2002. *Novořecko-český slovník*. 2. vyd. Praha : Asociace řeckých obcí v ČR, 2002. 807 s. ISBN 80-238-8584-7.
- ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΙΩΣΙΦ ΤΟΥ ΗΣΥΧΑΣΤΟΥ. 2005. *Πνευματικάί εμπειρίαι. Ιερά Μονή Καρακάλλου. Άγιον Όρος*. Θεσσαλονίκη : Έκδ. Ορθόδοξος κυψέλη, 2005. 214 s.

- Služba ctihodnému (online). s. 12 – 13. [2010-06-23]. Dostupné na internetu: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/trop-kond-bec.pdf>>.
- Starec Josif Vatopedský. *Jaký je význam mnišství* (AUDIO záznam, online). [2010-05-25]. Dostupné na internetu: <<http://www.vatopaidi.wordpress.com/2009/07/01>>.
- Tropar sv. Řehoři Soluňskému. Z triodu postního a květného* (online) s. 3. [2010-08-01]. Dostupné na internetu: <<http://www.pravoslavi.cz/download/bohosluzby/triod-nedele-tropary-kondaky-broz.pdf>>.

SOCIAL CONTRIBUTION OF MONASTICISM – PHENOMENON AND PARADIGM

Michal DVOŘÁČEK, doctorand, Orthodox Theological Faculty, University of Presov, Masarykova 15, 08001 Prešov, Slovakia, email: seagul.m@email.cz, tel. 00420776371611.

Abstract

The main purpose of this article is to answer the following question: What constitutes the essence of monasticism, what is the unique feature of monasticism, what is inspiring on monasticism to a modern man and, last but not least, whether the basic objective of a life of monk is in something profoundly different in comparison with the life of a married man (woman)? Another important contribution of this work should be a determination of whether and how beneficial might be a life in an isolated place (hermitage or a dessert) and if it is an inevitable consequence for a monk's departure from the world. Finally, let us find an answer to the question what might be considered as a monk's example (paradigm) in connection with the Gospel legacy for a contemporary society?

Key words

Asceticism, reverend, spiritual life, hesychia - hesychasm, monk - monasticism, similarity with God.